

MONITORING EKOLOŠKOG STANJA SLATKOVODNIH SUSTAVA U HRVATSKOJ

Gdje smo i kuda idemo?
Tko radi što?
Jesmo li i kako institucijski
umreženi?

- IMPLEMENTACIJA OKVIRNE DIREKTIVE O VODAMA
- ŠTO OBUHVAĆA MONITORING EKOLOŠKOG STANJA
U RH I TKO GA OBAVLJA?
- METODE I ETAPE RAZVOJA KLASIFIKACIJSKIH
SUSTAVA (NA PRIMJERU HRVATSKE)
- TERENSKA ISTRAŽIVANJA/ PRIKUPLJANJE
PODATAKA
- PRIPREMA METRIKA
- ODGOVORI NA PRITISKE
- OMJERI EKOLOŠKE KAKVOĆE
- IZRAČUNI INDEKSA
- INTERKALIBRACIJA

PRIMJENA OKVIRNE DIREKTIVE O VODAMA U HRVATSKOJ

DIRECTIVE 2000/60/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing a framework for Community action in the field of water policy, of 23 October 2000

Plitvica

(1) Voda nije komercijalni proizvod kao neki drugi, nego je nasljeđe koje treba čuvati, zaštititi i shodno tome postupati.

(11) Politika je Zajednice u odnosu na okoliš ostvariti ciljeve očuvanja, zaštite i poboljšanja kakvoće okoliša, uz promišljenu i racionalnu uporabu prirodnih resursa, politika se mora temeljiti na načelu predostrožnosti i na načelu da se moraju poduzimati preventivne mјere, da se štete po okoliš moraju prvenstveno otklanjati na njihovom izvoru, te da onečišćivač štetu mora platiti.

(12) Politika zaštite okoliša Zajednica treba uzimati u obzir raspoložive znanstvene i tehničke podatke, uvjete u okolišu u raznim regijama Zajednice, ekonomski i socijalni razvoj Zajednice u cjelini i uravnoteženi razvoj njenih regija, kao i potencijalne koristi i troškove poduzimanja ili nepoduzimanja akcije.

(19) Cilj ove Direktive je održavanje i unapređivanje vodenog okoliša u Zajednici. Ovaj cilj se u prvom redu odnosi na kakvoću dotičnih voda.

(26) Zemlje članice moraju težiti postizanju ostvarivanju cilja barem dobrog stanja voda, utvrđujući i provodeći potrebne mјere u sklopu integralnih programa mјera, vodeći računa o postojećim potrebama Zajednice. Tamo gdje je stanje voda već sada dobro, treba ga održavati.

- (i) Zemlje članice provest će potrebne mјere radi sprečavanja pogoršanja stanja svih površinskih voda, uz primjenu točke 6. i 7. i ne prejudicirajući točku 8.
- (ii) Zemlje članice štitit će, poticati i obnavljati sve površinske vode, uz primjenu stava (iii) za umjetne i jako promijenjene vodne cjeline, sa ciljem postizanja dobrog stanja površinskih voda najkasnije 15 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive, sukladno odredbama iz Dodatka V,
- (iii) Zemlje članice štitit će i čuvati sve umjetne i jako promijenjene vodne cjeline u cilju postizanja dobrog ekološkog potencijala i dobrog kemijskog stanja površinskih voda najkasnije 15 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive, u sukladnosti s odredbama iz Dodatka V, uz odgode određene u sukladnosti s točkom 4 i uz primjenu točaka 5, 6 i 7, ne prejudicirajući točku 8

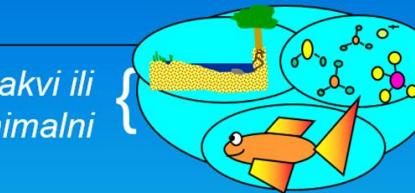

PRIMJENA OKVIRNE DIREKTIVE O VODAMA U HRVATSKOJ

Ciljevi zaštite okoliša

Nikakvi ili
minimalni {

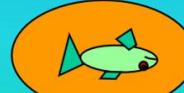
Blagi {

Umjereni {

Veliki {

Jaki {

Ekološki status

VISOK

DOBAR

UMJEREN

SLAB

LOŠ

Nepropadanje

Povrat

Izradio Peter Pollard

PRIMJENA OKVIRNE DIREKTIVE O VODAMA U HRVATSKOJ

DIRECTIVE 2000/60/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing a framework for Community action in the field of water policy, of 23 October 2000

Curak

BIOLOŠKI ELEMENTI ZA PROCJENU STANJA VODOTOKA

RIJEKE:

- vodena flora
- bentički beskralješnjaci
- ribe

JEZERA:

- fitoplankton
- vodena flora
- bentički beskralješnjaci
- ribe

PRIJELAZNE VODE:

- fitoplankton
- vodena flora
- bentički beskralješnjaci
- ribe

UMJETNE I ZNATNO PROMIJEVNJENE VODE:
• elementi za određivanje stanja onih prirodnih vodnih cjelina koje su im najsličnije

PRIOBALNE VODE:

- fitoplankton
- vodena flora
- bentički beskralješnjaci

MONITORING EKOLOŠKOG STANJA VODA U RH

- Upravljaju vodama u Hrvatskoj:
- izrada planskih dokumenata za upravljanje vodama
 - uređenje voda i zaštita od štetnog djelovanja
 - melioracijska odvodnja
 - korištenje voda
 - zaštita voda
 - navodnjavanje
 - upravljanje javnim vodnim dobrim
 - zadužene za implementaciju ODV-a i monitoring ekološkog stanja u hrvatskim vodama

Izvorišno područje Kupe

BIOLOŠKI
ODSJEK,
PMF

- razrada klasifikacijskih sustava za sve tipove slatkovodnih sustava (stručnjaci za pojedine skupine)
- monitoring ekološkog stanja s obzirom na pojedine biološke elemente

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo gospodarstva
i održivog razvoja

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo
poljoprivrede

JAVNE USTANOVE ZA
UPRAVLJANJE
ZAŠTIĆENIM
PODRUČJIMA

PLITVIČKA
JEZERA

Nacionalni park
National Park

LONJSKO
POLJE

Park prirode
Nature Park

MORE I KRŠ

KRKA

Nacionalni park • National Park

KOPAČKI
RIT

Park prirode
Nature Park

12/15/2020

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

MONITORING EKOLOŠKOG STANJA VODA U RH

PRIRODNA JEZERA:

- šest jezera, sva smještena u Dinaridskoj regiji
- utvrđen jedan indeks za sva jezera (HRIJ)
- interkalibracija nije moguća

PRIRODNE TEKUĆICE:

- 3 biogeografske ekoregije: Panonska, Dinaridska kontinentalna i Dinaridska Mediteranska
- ukupno 19 tipova tekućica (uz podtipove prisutne u mnogim tipovima) u sve tri ekoregije
- određeni indeksi (HRIR) za pojedine tipove/skupine tipova
- interkalibracija za svaki indeks u sklopu Dunavske, odnosno Mediteranske interkalibracijske grupe
- VRLO VELIKE RIJEKE (tipovi HR-R_5A, HR-R_5B i HR-R_5C) izdvojeni na europskoj razini te za njih tek počinje interkalibracija

UMJETNE I ZNATNO PROMIJEŃENE STAJAĆICE:

- Panonska i Dinaridska ekoregija
 - tipologija prema površini stajaćice, dubini, podlozi i nadmorskoj visini
 - 4 tipa umjetnih stajaćica Panonske ekoregije (vrlo plitke, plitke i akumulacije i umjetne stajaćice te akumulacije na velikim rijekama s kratkim vremenom zadržavanja

i 4 tipa u Dinaridskoj ekoregiji (vrlo plitke, plitke i duboke akumulacije te akumulacije s kratkim vremenom zadržavanja vode)

UMJETNE I ZNATNO PROMIJEŃENE TEKUĆICE:

- Panonska i Dinaridska ekoregija
- ukupno 13 tipova prema veličini, površini slijevnog područja, promjenama, brzinama protoka

MONITORING EKOLOŠKOG STANJA VODA U RH

RAZVOJ KLASIFIKACIJSKIH SUSTAVA

Babića jezero

MONITORING EKOLOŠKOG STANJA/POTENCIJALA

TERENSKO ISTRAŽIVANJE – PRIKUPLJANJE PODATAKA

Bijela rijeka

TERENSKO ISTRAŽIVANJE – PRIKUPLJANJE PODATAKA

PRIPREMA METRIKA

OKOLIŠNI ČIMB PRITISCI

➤ fizičalno-kemij:

Metrike sastava zajednice		Metrike bogatstva/raznolikosti		Metrike osjetljivosti/ tolerancije		Funkcionalne metrike		Ostale metrike	
Udio nativnih vrsta (pSn)	Ukupan broj vrsta (S)	Udio jedinki nativnih vrsta (uSn)	Broj litofilnih vrsta (LITH)	Ukupna biomasa (B)					
Udio stranih vrsta (pSa)	Broj nativnih vrsta (Sn)	Udio jedinki stranih vrsta (uSa)	Broj fitofilnih vrsta, (PHYT)	Biomasa jedinki nativnih vrsta (Bnat)					
Udio fitofilnih vrsta (pPHYT)	Broj stranih vrsta (Sa)	Udio vrsta iz reda (uSa)	Broj fitofilnih vrsta (PHLI)	Biomasa jedinki stranih vrsta (Bal)					
Udio fito-litofilnih vrsta (pPHLI)	Salmoniformes (pSALM)	Udio jedinki litofilnih vrsta (uLITH)	Broj psamofilnih vrsta (PSAM)	Ukupna duljina vrste s najvećom gustoćom s obzirom na broj jedinki (TLmaxn)					
Udio pelagofilnih vrsta (pPEL)	Udio vrsta iz reda (uLITH)	Udio jedinki fitofilnih vrsta (uPHYT)	Broj invertivornih vrsta (INV)	Broj omnivornih vrsta (OMNI)					
Naziv	ZPVT/UVT	pPERC (udio vrsta iz reda (pPSAM/pCYPR)	Udio jedinki fito-litofilnih vrsta (uPHLI)	Broj piscivornih vrsta (PISC)					
Ličanka, ispod CHE Fužine	HR-K-7B	Perciformes/pCYPR	Udio jedinki pelagofilnih vrsta (uBENT)	Broj bentopelagičkih vrsta (WCOL)					
Ličanka, Fužine	HR-K-7B	Shannonov indeks (H)	Udio jedinki omnivora (uOMNI)	Ukupna duljina vrste koja zauzima najveći udio u biomasi (TLmaxb)					
Dubračina, Tribali - Ričina	HR-K-7B	Recipročni Simpsonovi indeksi (1/S)	Udio jedinki psamofilnih vrsta (bPHLI)	Udio biomase fitofilnih vrsta (bPHYT)					
Naziv		Margalefov indeks (MI)	(uPSAM)	Udio biomase fito-litofilnih vrsta (TLmaxb)					
Makovac - Lufinja, Dolina		Udio omnivornih vrsta	Alpha indeks (A)	Udio biomase pelagofilnih vrsta (bPEL)					
Trnava, Visoka Greda		Berger-Parkerov indeks (d)	Shannonov indeks temeljen na nativnim vrstama (Hnat)	Udio biomase psamofilnih vrsta (bPSAM)					
Starca, D. Bogicevci		pPISC/pINV	Recipročni Simpsonovi indeksi temeljeni na nativnim vrstama (1/S)	Udio biomase vrsta koje mrijeste u moru (bSEA)					
Gracenica, Donja Gracenica		Udio bentopelagičkih vrsta	Udio jedinki invertivora (uINV)	Udio jedinki piscivora (uPISC)					
Križ, Novoselec		(pWCOL)	Indeks temeljen na nativnim vrstama (1/S)	Udio jedinki invertivornih vrsta (bINV)					
Salnik, na cesti Rakovec - Samobor		Udio bentičkih vrsta	Margalefov indeks temeljen na nativnim vrstama (Mlnat)	Udio jedinki bentopelagičkih vrsta (uWCOL)	Udio biomase omnivornih vrsta (bOMNI)				
Blatnica, Blatnica		(pBENT)	Alpha indeks temeljen na nativnim vrstama (Anat)	Udio jedinki bentičkih vrsta (uBENT)	Udio biomase piscivornih vrsta (bPISC)				
Reka, Domagović			Berger-Parkerov indeks temeljen na nativnim vrstama (dnat)	Udio jedinki vrsta iz reda Salmoniformes (uSALM)	Udio biomase bentopelagičkih vrsta (bWCOL)				
Perna, most nizvodno od vodocrpni			Hnat-H (Hdf)	Udio jedinki vrsta iz reda Cypriniformes (uCYPR)	Udio biomase bentičkih vrsta (bbENT)				
Ribnjak, prije utoka u Dobru			1/Snat-1/S (1/Sdif)	uSALM/uCYPR	Udio biomase vrsta (reda Cypriniformes)/uCYPR				
Velika, uzvodno od Poznanovca			Mlnat-MI (Mldif)	Udio biomase jedinki nativnih vrsta(bnat)	Salmoniformes (bSALM)				
Bistrica, Podgrade Bistricko			Anat-A (Adif)	Udio biomase jedinki stranih vrsta (bal)	Udio biomase vrsta (bCYPR)				
Žitomirka, Špoljari			dnat-d (ddif)		bSALM/bCYPR				
Čarna (G.D.K. za C.S. Zlatna Greda)			Hnat/H (Hrat)						
Kanal Karačica, Popovac			1/Snat-1/S (1/Srat)						
Slatinska Cadavica, Cadavica			Mlnat/Ml (Mlrat)						
Bistra, jugozapadno od Darde			Anat/A (Arat)						
Bistrec-Rakovnica I, most na cesti I			dnat/d (drat)						
Cuklin, Novo Selo Podravsko									

METRIKE RIBLJE ZAJEDNICE

➤ metrike sastava zajednice

➤ metrike bogatstva/raznolikosti

	Magnzej (mg/l)	Natrij (mg/l)	Silikati, otopljeni (mgSiO ₂ /l)	Sulfati (mg/l)	Sulfidji (mg/l)	Otopljeni kisik (mgO ₂ /l)	Zasićenje kisikom (%)
1.	3,550	10,075	5,725	2,213	3,175	0,005	10,150 87,075
2.	7,250	7,025	13,250	1,735	4,150	0,007	8,075 73,708
3.	7,550	8,250	4,750	1,650	3,775	0,005	10,675 104,305
	Hidrologij		Morfologi		100,188		
	1.	3.2.5.	3.3.4.	a	Uzdružna	ja	
	1	1	5	3	1	2	101,290
	2/		5	1	1	3,75	98,240
	1/		1	1	1	2,375	92,028
	3/		5	1,666667	1	3,25	91,898
	2/		1	2,333333	1	3,125	97,198
	3/		5	1	1	3,25	91,308
	3/		5	1,666667	1	3,25	96,068
	2/		5	1	3	3,625	91,858
	3/		1	1	1	2,5	99,273
	1/		1	2	5	1	93,515
	2/		5	1	1	2,875	103,083
	3/		5	1	1	3,5	94,755
	2/		5	1	1	2,5	
	1/	3*		3,666667	5	2,428571	91,955
	3/		5	2	1	3,75	82,655
	3/		5	1	1	3,5	95,400
	2	1	5	5	1	2,75	91,695
	1/		5	1	1	3,25	95,903
	2/		4	1	1	2	52,148

PRIPREMA METRIKA

- Standardizacija metrika:
 - log₁₀
 - asin drugog korijena

IZRADA KLASIFIKACIJSKOG EKOLOŠKOG STANJA VODA U RH

ODGOVORI NA PRITISKE

- normalna distribucija, značajno korelirani s pritiscima, ali ne međusobno interkorelirani
- idealno 3-5
- predstavljaju različite komponente riblje zajednice, kako bi poboljšanja bila vidljiva na konačnom indeksu

Munjava

REFERENTNI UVJETI

- referentni lokaliteti (zajednice u posve prirodnom stanju, odgovarajućem za tip)
- najmanje promijenjene zajednice
- ekstrapolacije na temelju poznatih referentnih vrijednosti neke druge metrike riblje zajednice ili fizikalno-kemijskih čimbenika
- utvrđivanje gornjih i donjih granica (*upper and lower anchors*), kao vrijednosti metrika riblje zajednice u najboljim i najgorim mogućim uvjetima

$$HRIR = \frac{OEK1 + OEK2 + \dots + OEKn}{n}$$

12/15/2020

OMJERI EKOLOŠKE KAKVOĆE

- odnos utvrđene vrijednosti odabrane metrike riblje zajednice s referentnom vrijednošću te metrike za određeni tip/skupinu tipova (0-1)

Za metrike ribljih zajednica čija vrijednost **pada** s porastom intenziteta pritiska, omjeri ekološke kakvoće računaju se prema sljedećoj formuli:
 $OEK_{metrika} = (Vrijednost\ metrike - Donja\ granica)/(Gornja\ granica - Donja\ granica)$

Za metrike ribljih zajednica čija vrijednost **raste** s porastom intenziteta pritiska, omjeri ekološke kakvoće računaju se prema sljedećoj formuli:
 $OEK_{metrika} = 1 - (Vrijednost\ metrike - Donja\ granica)/(Gornja\ granica - Donja\ granica)$

EKOLOŠKO STANJE	GRANICE KLASA HRIR-a
VRLO DOBRO	0,80-1,00
DOBRO	0,60-0,79
UMJERENO	0,40-0,59
LOŠE	0,21-0,39
VRLO LOŠE	0,00-0,20

INTERKALIBRACIJA

- postupak harmonizacije dobrog ekološkog stanja među sudionicima interkalibracijskog procesa
- moguće i naknadno uklapanje u rezultate interkalibracijskog procesa
- interkalibriraju se rezultati nacionalnih sustava procjene da budu usporedivi i dosljedni normativnim definicijama
→ ne interkalibriraju se nacionalne metode, nego rezultati

Compliance criteria	Compliance checking
Ecological status is classified by one of five classes (high, good, moderate, poor and bad).	yes
High, good and moderate ecological status are set in line with the WFD's normative definitions (Boundary setting procedure)	yes
All relevant parameters indicative of the biological quality element are covered (see Table 1 in the IC Guidance). A combination rule to combine parameter assessment into BQE assessment has to be defined. If parameters are missing, Member States need to demonstrate that the method is sufficiently indicative of the status of the QE as a whole	yes, with the exception of age structure because it did not provide pressure-response answers
Assessment is adapted to intercalibration common types that are defined in line with the typological requirements of the Annex II WFD and approved by WG ECOSTAT	yes
The water body is assessed against type-specific near-natural reference conditions	yes
Assessment results are expressed as EQRs	yes
Sampling procedure allows for representative information about water body quality/ecological status in space and time	yes
All data relevant for assessing the biological parameters specified in the WFD's normative definitions are covered by the sampling procedure	yes
Selected taxonomic level achieves adequate confidence and precision in classification	yes (species level)

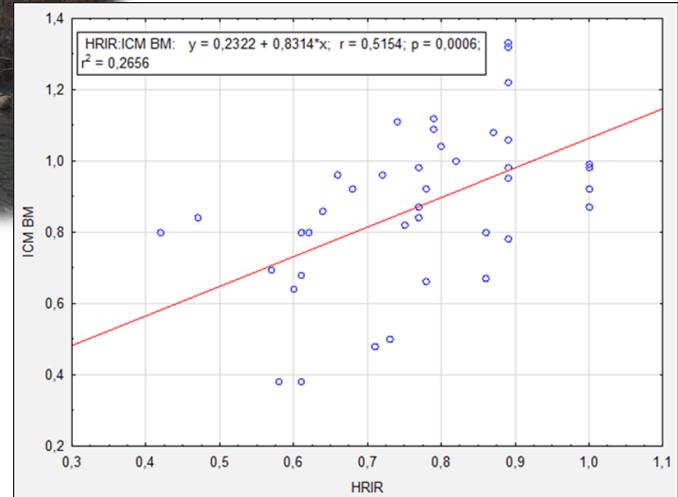
INTERKALIBRACIJA

- provjera odgovora indeksa na zajedničke pritiske (fizikalno-kemijske, hidromorfološke i korištenje zemljišta)
- utvrđivanje referentnih (ili *benchmark*) lokaliteta (referentni na nacionalnoj razini i najmanje izmijenjeni)
- odabir zajedničkih interkalibracijskih metrika

	Metric name	Detailed name - guild
Salmonid	Ni.02.Intol	Density (number of individuals per 100 m ² in the 1 run of a sample site) of species intolerant to oxygen depletion , always more than 6 mg/l O ₂ in water.
	Ni.Hab.Intol.1 50	Density (number of individuals per 100 m ² in the 1. run of a sample site) ≤ 150 mm (total length) of species intolerant to habitat degradation .
Cyprinid	Ric.RHt.Par	Richness (number of species in the 1. run of a sample site) of species requiring a rheophilic reproduction habitat , i.e. preference to spawn in running waters.
	Ni.LITHO	Density (number of individuals per 100m ² in the 1. run of a sample site) of species requiring lithophilic reproduction habitat, species which spawn exclusively on gravel, rocks, stones, cobble or pebbles. Their hatchlings are photophobic.

Zajedničke interkalibracijske metrike za Dunavsku grupu

- usporedba granica klasa za granice dobro/vrlo dobro i umjerenodobro stanje

HVALA NA PAŽNJI...

Blata

...I PUNO SREĆE S RAZVOJIMA
KLASIFIKACIJSKIH SUSTAVA!